

ПОРІВНЯННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РІЗНИХ РЕЖИМІВ АНТИБАКТЕРІАЛЬНОЇ ТЕРАПІЇ НЕГОСПІТАЛЬНОЇ ПНЕВМОНІЇ У ХВОРИХ НА ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ 2 ТИПУ

О.С. Махаринська, І.Г. Березняков

Харківська медична академія післядипломної освіти

Вступ

Призначення АБТ у випадку інфекцій дихальних шляхів вимагає від лікаря практичної ланки знання не тільки сучасних антибактеріальних препаратів та їх властивостей, але й вміння орієнтуватися в питаннях мікробіології, клінічної фармакології, а також в інших суміжних дисциплінах. Емпірична терапія, навіть за наявності сучасного оснащення бактеріологічної служби медичного закладу, залишається основною в разі первинного призначення АБТ [5]. Деякі автори вважають, що доречний вибір стартової антибактеріальної терапії (АБТ) зменшує тривалість перебування пацієнтів у лікарні [4]. Цей висновок є схожим із даними інших спостережень [6] та говорить про те, що адекватний вибір АБТ дозволяє не тільки зменшити строки лікування хворих, але і зменшити витрати на лікування НП (негоспітальної пневмонії). В світі не було проведено жодного проспективного рандомізованого дослідження, в якому би порівнювали ефективність комбінації β-лактама з макролідом з монотерапією β-лактамом [1, 8]. З іншого боку, єдиний мета-аналіз, у якому порівнювалась монотерапія β-лактамом з комбінованою терапією β-лактамом та аміноглікозидом, не виявив переваг комбінації антибіотиків (Paul M., et al., 2007), що ставить питання про доцільність призначення комбінованої АБТ. Тому доречність проспективного рандомізованого порівняння монотерапії і комбінованої АБТ у хворих з НП та супутнім ЦД (цукровим діабетом) 2-го типу не підлягає сумніву. Системний огляд та мета-аналіз РКД, де порівнювали ефективність емпіричної АБТ комбінацією β-лактама+макролід і монотерапії β-лактамами, не підтвердив різниці у показниках загальної летальності поміж стратегіями АБТ: монотерапія β-лактамами (23 дослідження, 4,846 пацієнтів, ВР 1,13, 95% ДІ 0,82-1,54) або комбінація β-лактама+макролід (5 досліджень, 1,348 пацієнтів, ВР 1,68, 95% ДІ 0,86-3,29, з перевагою монотерапії) [7].

Зв'язок робіт із науковими програмами, планами, темами. Робота виконана згідно основного плану науково-дослідних робіт НДР Харківської медичної академії післядипломної освіти «Негоспітальна пневмонія у хворих з супутніми цукровим діабетом та/або хронічною серцевою недостатністю: клініка, антибактеріальна терапія, прогноз» (№ держреєстрації 0112U000981).

Мета дослідження: оцінити і порівняти ефективність та переносимість різних режимів антибактеріальної терапії НП у хворих на ЦД 2 типу.

Матеріали та методи дослідження

У нашому дослідженні в групі монотерапії 11 хворих (50%) отримували в якості антибактеріального препарату β-лактами. У групі комбінованої терапії β-лактама з макролідом кількість хворих складала 52 пацієнти. Вік хворих в групі монотерапії (71,4±3,3 років) хоча і був вищим у порівнянні із групою комбінованої терапії β-лактама з макролідом (65,6±1,4 років), але ця різниця не була статистично значимою (p=0,09, t=0,11). Однак індекс коморбідності у групі монотерапії був статистично значно вищим за показник у групі комбінованої терапії (p=0,006; t=0,004), тобто кількість супутніх захворювань в групі монотерапії була вищою.

Отримані результати та їх обговорення

Середня тривалість лікування хворих у групі монотерапії складала 12,8±0,8 днів, тоді як у групі комбінованої терапії цей показник становив 12,5±0,4 днів (p=0,078, t=0,73). Статистично значимої різниці тривалості лікування визначено не було. Не відрізнялася статистично і тривалість антибактеріальної терапії в обох групах, хоча в групі комбінованої терапії вона була незначно вищою (p=0,37, t=0,32). Одним з критеріїв клінічної ефективності лікування є зниження температури тіла хворого на 0,5°C та більше через 48-72 години від початку лікування. В групі комбінованої терапії температура тіла знижувалася на 3,7±0,5 добу лікування, тоді як у групі монотерапії цей показник становив 3,0±0,9 діб. Однак різниця не була статистично значимою (p=0,54, t=0,49). Статистично не відрізнялися і рівні гіперглікемії в обох групах (p=0,08). Результати подані у табл. 1.

Ми дослідили динаміку клінічно-лабораторних показників і проаналізували клінічну ефективність таких режимів антибактеріальної терапії під час НП у хворих на ЦД 2 типу. Аналіз динаміки клінічної, лабораторної та рентгенологічної симптоматики відбувався під час

госпіталізації, через 48-72 години від початку лікування та через 10±2 доби від початку лікування.

Таблиця 1

Порівняння груп монотерапії β-лактамами та комбінованої терапії β-лактама з макролідом у хворих на ЦД 2 типу

	Монотерапія β-лактами		β-лактам з макролідом	
	N	M±m	N	M±m
Вік пацієнтів	11	71,4±3,31	52	65,6±1,4
Старші за 65 років (p=0,09),%	8	72,7	24	46,2
Чоловіки, % (p=0,056)	5	45,5	7	13,5
Індекс коморбідності, бали	11	5,36±0,36	52	4,15±0,18
Рівень глікемії, ммоль/л	11	10,1±1,3	52	8,0±0,5
Тривалість стаціонарного лікування, днів	11	12,8±0,8	52	12,5±0,4
Тривалість антибактеріальної терапії, днів	11	9,5±0,4	52	10,0±0,3
Нормалізація температури тіла, дні	11	3,0±0,9	52	3,7±0,5

Достовірних відмінностей при аналізі рентгенологічних даних виявлено не було (табл. 2).

Таблиця 2

Показники рентгенологічного дослідження

Рентгенологічне дослідження	Монотерапія β-лактами		β-лактам з макролідом		p
	N	%	N	%	
зліва	3	27,3	13	25,0	>0,05
справа	6	54,5	31	59,6	>0,05
2х-бічне ураження	2	18,2	8	15,4	>0,05
нижньодольова НП	10	90,9	48	92,3	>0,05
НП у верхній долі	1	9,1	4	7,7	>0,05
плевральний випіт	1	9,1	3	5,8	>0,05
зміни на рентгенограмі через 10±2 доби	1	9,1	7	13,5	>0,05

Статистично важливих відмінностей в динаміці показників температури тіла хворих також встановлено не було: у день госпіталі-

зації p=0,65, t=0,91; через 48-72 години від початку лікування p=0,63, t=0,48; через 10±2 доби від початку лікування p=0,45, t=0,62. Субфібрилітет через 48-72 години від початку лікування спостерігався у 3 (27%) хворих групи монотерапії β-лактамами і у 11 (21%) пацієнтів у групі комбінованої терапії β-лактаму і макроліда (p=0,66). Субфібрилітет на 10±2 добу від початку лікування спостерігався у 3 (27%) хворих групи монотерапії β-лактамами і в 6 (12%) пацієнтів у групі комбінованої терапії β-лактаму і макроліда (p=0,20). Однак різниця статистично значимою не була.

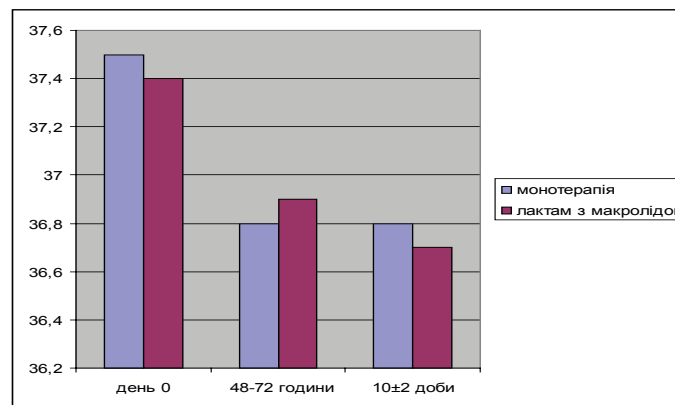

Рис. 1. Динаміка зниження показників температури тіла хворих впродовж періоду лікування.

Різниця між кількістю випадків виділення мокротиння в обох групах не була статистично відмінною (p>0,05), однак в групі пацієнтів з монотерапією β-лактамами кількість хворих, що виділяли мокротиння, через 48-72 години від початку лікування підвищилася на 18,1%, тоді як в групі комбінованої терапії кількість хворих підвищилася на 5,8% (p=0,15). В групі пацієнтів з монотерапією у більшій кількості хворих мокротиння мало слизово-гнійний характер. Через 10±2 доби від початку лікування в групі пацієнтів з монотерапією β-лактамами кількість випадків виділення мокротиння знизилася на 18,1%, а в групі комбінованої терапії β-лактама з макролідом – зосталася на тому ж рівні (p=0,009). Однак кількість випадків виділення слизово-гнійного мокротиння через 10±2 доби від початку лікування в групі пацієнтів з монотерапією була статистично вища, ніж у групі комбінованої терапії. В групі пацієнтів з моно-

терапією β-лактамами на початку лікування кількість хворих з задишкою була статистично вищою ($p=0,043$), через 48-72 години від початку лікування вона не зменшилася і зосталася на тому ж рівні, тоді як в групі комбінованої терапії кількість хворих із задишкою зросла на 2,3% ($p<0,01$). Через 10 ± 2 доби від початку лікування в групі пацієнтів з монотерапією β-лактамами кількість випадків задишки знизилася на 54,5%, а в групі комбінованої терапії β-лактама з макролідом – на 9,6% ($p=0,006$).

Аналіз динаміки результатів фізіологічного обстеження хворих впродовж періоду лікування визначив статистично важливу різницю показників між групами лише щодо показника «кількість випадків вологих хрипів під час аускультатції» через 10 ± 2 доби від початку лікування (в групі монотерапії вона була значимо меншою) (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка даних фізі кального обстеження в обох групах

Результати фізікального обстеження	Монотерапія β- лактамами		β- лактам з макролідом		p
	N	%	N	%	
день "0"					
ослаблене дихання	7	63,6	25	48,1	
жорстке дихання	3	27,3	18	34,6	
сухі хрипи	4	36,4	11	21,2	
вологі хрипи	4	36,4	26	50,0	
крепітація	2	18,2	3	5,8	
через 48-72 години					
ослаблене дихання	6	54,5	24	46,2	$p>0,05$
жорстке дихання	5	45,5	18	34,6	$p>0,05$
сухі хрипи	2	18,2	17	32,7	$p>0,05$
вологі хрипи	4	36,4	21	40,4	$p>0,05$
крепітація	2	18,2	3	5,8	$p>0,05$
через 10 ± 2 доби					
ослаблене дихання	8	72,7	23	44,2	$p>0,05$
жорстке дихання	5	45,5	13	25,0	$p>0,05$
сухі хрипи	2	18,2	16	30,8	$p>0,05$
вологі хрипи	0	0,0	2	3,8	$p<0,05$
крепітація	0	0,0	0	0,0	$p>0,05$

Достовірної відмінності між показниками ЧСС, ЧДД, АТ та рівнями лейкоцитів і ШОЕ в клінічному аналізі крові впродовж лікування нами виявлено не було ($p>0,05$). Оцінюючи результат лікування хворих в кінці строку лікування та порівнюючи його поміж групами монотерапії та комбінованої антибактеріальної терапії (табл. 4), ми дійшли висновку, що статистично значимої різниці в результатах не має і ефективність лікування хворих була зівставною ($p>0,05$). Побічні ефекти лікування були зареєстровані тільки у 2 (18%) хворих в групі монотерапії β-лактамами. Хворі скаржилися на печію в ротовій порожнині, при огляді у хворих після закінчення періоду лікування антибактеріальним препаратом було виявлено «лаковий язик» і призначено «Фуцис» у дозі 150 мг одноразово без відміни/зміни антибактеріального препарату. В групі комбінованої терапії побічні ефекти лікування спостерігалися в 6 (12%) хворих: 3 хворим було призначено «Фуцис» у дозі 150мг одноразово без відміни/зміни антибактеріального препарату у зв'язку із кандидозом порожнини рота. У трьох хворих наприкінці закінчення періоду антибактеріальної терапії розвилася діарея та відчуття дискомфорту в черевній порожнині. Заміни/відміни антибактеріальної терапії не знадобилося у зв'язку із закінченням лікування антибіотиками, хворим були призначені про біотичні препарати для корекції побічної дії. Статистично значимої різниці частоти розвитку побічної дії антибактеріальної терапії між групами хворих виявлено не було ($p=0,29$).

Таблиця 4

Результат лікування НП в групах, що досліджували

Результат лікування	Монотерапія β- лактамами		β- лактам з макролідом		p
	N	%	N	%	
видужання	4	36,4	18	34,6	0,9165
поліпшення	6	54,5	29	55,8	0,9436
невдача	1	9,1	4	7,7	0,8873
неможливо оцінити	0	0,0	1	1,9	0,3213

Висновки

1. Отримані дані дозволяють підтвердити дані міжнародної наукової медичної спільноти щодо відсутності переваги комбінованої терапії НП над монотерапією β- лактамами. Тому до цього часу

монотерапія β-лактамами і у хворих на ЦД 2 типу переважає при лікуванні нетяжкої НП [4]. У великому обсерваційному дослідженні FASTCAP [3] порівняння його проспективної та ретроспективної частини підтверджено вищі клінічні успіхи у лікуванні НП при використанні респіраторних фторхінолонів, як препаратів першої ланки.

2. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у проведенні дослідження з порівняння ефективності монотерапії НП різними групами антибактеріальних препаратів у хворих на ЦД 2 типу.

Література

1. Колосов В.П. Внебольничная пневмония (клиническое течение, прогнозирование исходов) / В.П. Колосов, Е.Ю. Кочегарова, С.В. Нарышкина. - Благовещенск, 2012. - С. 1-124.
2. Battleman D.S. Rapid antibiotic delivery and appropriate antibiotic selection reduce length of hospital stay of patients with community-acquired pneumonia / D.S. Battleman, M. Callahan, H.Y. Thaler // Arch. Intern. Med. - 2002. - Vol. 162. - P. 682-688.
3. Can CAP guideline adherence improve patient outcome in internal medicine departments? / F. Blasi, I. Iori, A. Bulfoni [et al.] // Eur. Respir. J. - 2008. - Vol. 34 (4). - P. 902-910.
4. Declining length of hospital stay for pneumonia and postdischarge outcomes / A. Capelastegui, P.P. España, J.M. Quintana [e.a.] // Amer. J. Med. - 2008. - Vol. 121. - P. 845-852.
5. Microbial aetiology of community-acquired pneumonia and its relation to severity / C. Cilloniz, S. Ewig, E. Polverino [e.a.] // Thorax. - 2011. - Vol. 66. - P. 340-346.
6. Antimicrobial selection for hospitalized patients with presumed community-acquired pneumonia: a survey of nonteaching US Community hospitals / V. Dudas, A. Hopefl, R. Jacobs, B.J. Gugliermo // Ann. Pharmacother. - 2000. - Vol. 34(4). - P. 446-452.
7. The need for macrolides in hospitalised community-acquired pneumonia: propensity analysis / M. Paul, A.D. Nielsen [et al.] // Eur. respir. J. - 2007. - Vol. 30. - P. 525-531.
8. Guidelines for the management of adult lower respiratory tract infections - Summary / M. Woodhead, F. Blasi, S. Ewig [et al.] // Clin. Microbiol. Infect. - 2011. - Vol. 17 (6). - P. 1-24.

Резюме

Махаринська О.С., Березняков І.Г. Порівняння ефективності різних режимів антибактеріальної терапії негоспітальної пневмонії у хворих на цукровий діабет 2 типу.

У статті розглянуті питання ефективності різних режимів антибактеріальної терапії негоспітальної пневмонії у хворих на цукровий діабет 2 типу. Проаналізована переносимість антибактеріальної терапії.

Ключові слова: негоспітальна пневмонія, цукровий діабет 2 типу, антибактеріальна терапія, макролід, β-лактами.

Резюме

Махаринская Е.С., Березняков И.Г. Сравнение эффективности разных режимов антибактериальной терапии внебольничной пневмонии у пациентов с сопутствующим сахарным диабетом 2 типа.

В статье рассмотрены проблемы эффективности различных режимов антибактериальной терапии внебольничной пневмонии у пациентов с сахарным диабетом 2 типа. Проанализирована переносимость сравниваемых режимов антибактериальной терапии.

Ключевые слова: внебольничная пневмония, сахарный диабет 2 типа, антибактериальная терапия, макролиды, β-лактамы.

Summary

Makharynska O.S., Bereznyakov I.G. Comparative effectiveness of different strategies of antibacterial treatment of community-acquired pneumonia in patients with diabetes mellitus 2 type.

Problems effectiveness of different strategies of antibacterial treatment of community-acquired pneumonia in patients with diabetes mellitus 2 type are considered in the article. Tolerance of antibacterial treatment was analyzed.

Key words: community-acquired pneumonia, diabetes mellitus 2 type, antibacterial treatment, macrolide, β-lactam.

Рецензент: д.мед.н., проф. Л.М. Іванова